

De Vries vs. Het Parool

Gerechtshof te Amsterdam, eerste kamer, arrest van 15 juli 1993, in de zaak onder rolnummer 912/92 van:

Peter Rudolf De Vries, wonende te Naarden, appelland, procureur: mr A. Moszkowicz,
tegen
de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Het Parool B.V., gevestigd te Amsterdam, geïntimeerde, procureur: mr W.C. van Manen.

1. VERLOOP VAN DE PROCEDURE

1.1. Appelland (De Vries) is bij exploit van 3 augustus 1992 in hoger beroep gekomen van een op 24 juni 1992 uitgesproken vonnis van de arrondissementsrechtbank te Amsterdam, onder rolnummer H 92.0462 gewezen tussen appelland als eiser en geïntimeerde (Het Parool) als gedaagde.

1.2. Bij memorie heeft De Vries zeven grieven tegen het beroepen vonnis aangevoerd, produkties overgelegd, de grondslag van zijn eis vermeerderd en geconcludeerd - zakelijk weergegeven - dat het hof het vonnis waarvan beroep zal vernietigen en, opnieuw rechtdoende, de vorderingen van De Vries alsnog zal toewijzen.

1.3. Bij memorie van antwoord heeft Het Parool de grieven bestreden en geconcludeerd dat het hof het vonnis waarvan beroep zal bekrachtigen, met veroordeling van De Vries in de kosten - begrijpt het hof - van het geding in hoger beroep.

1.4. Daarna hebben partijen de stukken van beide instanties aan het hof overgelegd voor het wijzen van arrest. De inhoud van deze stukken geldt als hier ingevoegd.

2. DE GRIEVEN

De grieven luiden als volgt:

Grief I:

Ten onrechte heeft de Rechtbank overwogen, dat de beschuldiging dat De Vries deel zou hebben uitgemaakt van de organisatie van Bruinsma en dat hij tegen beloning zorg heeft gedragen voor gunstige berichtgeving in het artikel niet valt te lezen, en dat er evenmin suggesties zijn gedaan in die richting. Ten onrechte overweegt de Rechtbank voorts, dat ook van een beloning die zou hebben bestaan tegenover het verrichten van hand- en spandiensten in het artikel geen sprake is.

Grief II:

Ten onrechte heeft de Rechtbank verzuimd de onrechtmatigheid jegens De Vries in het artikel te onderzoeken aan de hand van door de Hoge Raad in een reeks van arresten geformuleerde criteria, althans voorzover zij dit heeft gedaan, heeft zij die criteria op onjuiste wijze tegen elkaar afgewogen en heeft zij, gezien de aard van de gepubliceerde verdenkingen, de ernst van de te verwachten gevolgen voor De Vries en de noodzaak in de publicatie juist De Vries naar voren te halen, te lichte eisen gesteld aan de mate waarin de verdenkingen onder deze omstandigheden dienden te worden gestaafd door het ten tijde van de publicatie beschikbare feitenmateriaal. Ten onrechte heeft de Rechtbank in dit verband overwogen, dat tegen de achtergrond van de gecompliceerde en moeilijk grijpbare verhoudingen waarin de contacten tussen onder- en bovenwereld zich afspelen de pers de nodige ruimte dient te worden gelaten om uit het wel waarneembare het niet waarneembare te destilleren. Voorts overweegt de Rechtbank ten onrechte dat enige overdrijving in de presentatie van hetgeen de journalist te zeggen heeft in de journalistiek als functioneel geacht mag worden en derhalve toelaatbaar is.

Grief III:

De Rechtbank heeft verzuimd in te gaan op de stelling van De Vries, dat Parool heeft nagelaten, alvorens te publiceren, De Vries te horen omtrent de te publiceren feiten en hem derhalve niet de mogelijkheid heeft gegeven deze feiten te weerleggen.

Grief IV:

Ten onrechte heeft de Rechtbank de publicatie van het artikel van Middelburg niet onrechtmatig jegens De Vries geoordeeld, althans heeft De Rechtbank de hierboven sub c vermelde passages niet onrechtmatig jegens De Vries geoordeeld. Ten onrechte heeft de Rechtbank in dit verband overwogen, dat de betwisting van De Vries dat de contacten met Bruinsma niet tot enige relevante wetenschap hadden geleid, niet erg geloofwaardig is en dat het Parool er in ieder geval vanuit mocht gaan dat dit anders was, zonder van kwade trouw beschuldigd te kunnen worden. Ten onrechte heeft de Rechtbank overwogen dat de conclusie van Parool dat het buiten de kolommen van Actueel laten van de naam Bruinsma,

bewust is gebeurd, onder de gegeven omstandigheden niet als lichtvaardig kan worden aangemerkt. Ten onrechte heeft de Rechtbank geoordeeld, dat vast staat dat De Vries aan mr Moszkowicz Sr. over zijn gesprek met de politie mededelingen heeft gedaan en dat laatstgenoemde naar aanleiding daarvan op zijn beurt met dezelfde politiefunctienaris heeft getelefoneerd. Ten onrechte overweegt de Rechtbank voorts dat zulks de conclusie wettigt dat De Vries zich in het genoemde kort geding aan de zijde van (de verdediging van) Bruinsma heeft geschaard en in die positie activiteiten heeft ontplooid. Ten onrechte heeft de Rechtbank overwogen zoals zij heeft overwogen in rechtsoverweging 12 en rechts-overweging 13.

Grief V:

Ten onrechte heeft de Rechtbank overwogen dat geen sprake is van opzettelijke aantasting van eer en goede naam en dat hij niet heeft gesteld waaruit het oogmerk om te beledigen zou moeten voortvloeien.

Grief VI:

Ten onrechte heeft de Rechtbank overwogen, dat de aanduiding Peter "Relaties" de Vries en de stelling dat De Vries een pion van Bruinsma was en zich door Bruinsma in zijn publicatie-beleid liet leiden, niet onnodig grievend is.

Grief VII:

Ten onrechte heeft de Rechtbank overwogen als vermeld in rechtsoverweging 15 en ten onrechte heeft de Rechtbank de vordering van De Vries afgewezen.

3. DE VASTSTAANDE FEITEN

In rechtsoverweging 1 van haar vonnis heeft de rechtbank onder de letters (a) tot en met (c) een aantal feiten als ten processe vaststaand opgesomd. Daartegen zijn geen grieven gericht, zodat ook het hof van die feiten uitgaat.

4. BEOORDELING VAN HET GESCHIL

4.1. Het gaat in deze zaak om een artikel van de hand van de journalist Bart Middelburg, dat is gepubliceerd in Het Parool van 4 december 1991. De strekking daarvan is te waarschuwen voor de gevaren die de schrijver verbonden acht aan meer of minder geregelde contacten tussen journalisten en misdaadorganisaties. Hoe hechter deze contacten worden, des te groter is het risico dat de desbetreffende journalist zijn onafhankelijkheid verliest en een instrument wordt van die organisatie. Deze "boodschap" wordt vervolgens op na te noemen wijze toegelicht aan de hand van de journalistieke activiteiten (of het gebrek daaraan) van met name De Vries ten opzichte van een door wijlen Klaas Bruinsma geleide misdadige organisatie.

4.2. De Vries acht publicatie van dit artikel een onrechtmatige daad van Het Parool jegens hem. De kern van zijn bezwaren, zoals die door het hof worden verstaan, is dat zijn naam ten onrechte in deze context wordt genoemd, terwijl ook de voorbeelden die Middelburg ter toelichting noemt, onjuist zijn. De rechtbank heeft deze bezwaren niet gegrond geacht en de publicatie van het artikel rechtmatig geoordeeld. De grieven keren zich tegen deze beslissing en de daaraan ten grondslag liggende motivering. Daarnaast verbreedt De Vries in dit hoger beroep de grondslag van zijn vordering in die zin, dat bij de niet bijzonder oplettende lezer de indruk wordt gewekt dat hij deel uitmaakte van de PR-divisie van Bruinsma, althans dat hij nauw verbonden was met diens organisatie.

4.3. Deze nieuwe stelling mist feitelijke basis. Reeds in het vetgedrukte gedeelte, waarmee het artikel van Middelburg wordt ingeleid, wordt de naam van De Vries nevensgeschikt aan de "divisie voor public relations" van Bruinsma's "misdadingsyndicaat" genoemd en dus niet als onderdeel daarvan. Nog in diezelfde kolom wordt vervolgens gesteld dat Bruinsma "met een aantal journalisten" contacten onderhielden dat van die "journalistieke coterie" onder andere De Vries deel uitmaakte. In onderling verband beschouwd kan in redelijkheid niet worden aangenomen dat deze passages en meer in het bijzonder de eerste daarvan, de door De Vries gevreesde indruk kunnen wekken. In zoverre faalt grief I.

4.4. Bij de beoordeling van de rechtmatigheid van genoemde publicatie dienen tegen elkaar te worden afgewogen het individuele belang van De Vries niet door perspublicaties te worden blootgesteld aan lichtvaardige verdachtmakingen met alle schadelijke gevolgen van dien aan de ene kant, en het algemene belang dat misstanden in de samenleving worden signaleerd aan de andere kant. Bij deze afweging geldt als uitgangspunt het in artikel 7 Grondwet, artikel 10 EVRM en artikel 19 Bupo-verdrag verankerde grondrecht van vrijheid van meningsuiting.

4.5. De in de onderhavige publicatie als misstand aan de orde gestelde kwestie is ernstig te noemen. De onafhankelijkheid van de pers, die een van de pijlers is van een democratische samenleving, zou immers tot op zekere hoogte in het geding zijn. Een dergelijke waarschuwing kan nauwelijks effectief zijn indien zij niet met voorbeelden wordt geconcretiseerd. Dat kan er inderdaad toe leiden dat bij het publiek de indruk

ontstaat, dat de integriteit van de aldus besproken personen mede aan de orde is. Zulks wordt in het artikel niet gesteld, maar is een moeilijk te vermijden neveneffect van een op zichzelf toelaatbaar - en in het algemeen belang zelfs wenselijk - publiek debat over verschillende methoden van misdaadjournalistiek.

4.6. Tegen deze achtergrond is er geen sprake van dat "de persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van nieuwsgaring" in het gedrag zouden komen door het publiceren van zo'n gemotiveerde mening. Evenmin voert De Vries overtuigende argumenten aan voor zijn stelling, dat hij nadeel van het artikel heeft ondervonden. Hij geeft ook nu geen voorbeelden van verboden contacten of niet gegunde opdrachten als gevolg van de onderhavige publicatie. Hij geeft ook niet concreet aan in hoeverre Het Parool met die mogelijkheid rekening had behoren te houden bij haar beslissing tot publicatie van Middelburgs artikel. Dat de publicatie nadelig is geweest voor zijn goede naam en ook overigens onaangenaam, is aannemelijk maar op zichzelf onvoldoende van gewicht, gezien het onder 4.5. overwogene.

4.7. De indruk die een publicatie als de onderhavige bij het publiek kan wekken brengt mee dat degene die in een gevoelige kwestie als de onderhavige namen noemt of publiceert, gehouden is daarbij extra zorgvuldig te werk te gaan. De door grief II mede aangevallene overweging van de rechtbank, dat "enige overdrijving in de presentatie van hetgeen de journalist te zeggen heeft (...) in journalistiek als de onderhavige functioneel (moet) worden geacht en derhalve toelaatbaar" is in zoverre inderdaad onjuist. Hierna zal echter blijken dat dit niet tot vernietiging van het beroepen vonnis behoort te leiden.

4.8. Het onderhavige geval wordt er mede door getypeerd dat de ene journalist (Middelburg) zijn mening geeft over de werkwijze van de andere (De Vries). Zolang daarbij geen oneigenlijke motieven een rol spelen, moet De Vries in deze verhouding tegen een stootje kunnen. Hij zoekt immers zelf de publiciteit en wordt thans aangesproken op de werkwijze waarvan hij zich daarbij bedient.

4.9. Volgens De Vries hebben zulks oneigenlijke motieven hier wél een rol gespeeld. De omstandigheid dat ook een andere journalist - wellicht zelfs al eerder - kennis had van de onder 4.10 (c) nader te noemen schilderijentransactie, maar toch De Vries op de voorgrond wordt geplaatst, bezien tegen de achtergrond van een eerdere briefwisseling tussen beiden, bewijst volgens De Vries het opzet tot belediging van Middelburg. Deze stelling is aldus niet alleen onbewezen, maar zelfs zo onvoldoende toegelicht dat er geen aanleiding bestaat De Vries - die dit trouwens ook niet heeft aangeboden - tot bewijs daarvan toe te laten.

4.10. Voorzover in het artikel verdenkingen worden geuit tegen De Vries, betreft deze met name drie specifieke punten, te weten

(a) publicitaire passiviteit ten opzichte van de Bruinsma-organisatie;
(b) steun aan Bruinsma tijdens een door deze tegen Het Parool aangespannen kort geding;

(c) het aanvaarden van een "beloning" door in het tijdschrift Actueel, waarvan De Vries toen hoofddirecteur was, een artikel te schrijven over het terugbezorgen van twee gestolen schilderijen door de Bruinsma-organisatie (overigens pas enige maanden na de dood van Bruinsma zelf). Deze publiciteit kwam ook die organisatie goed van pas, aldus nog steeds Middelburg in zijn genoemde - samengevatte - publicatie.

Mede in het licht van het onder 4.6. overwogene dient thans te worden nagegaan in hoeverre deze verdenkingen ten tijde van de publicatie daarvan steun vonden in het toen beschikbare feitenmateriaal.

4.11. Ad 4.10 (a) De Vries is er niet geslaagd Middelburgs beschuldiging te weerleggen dat hij "Bruinsma en diens organisatie (bij diens leven) nimmer (heeft) beschreven". De Vries voert daartegen weliswaar aan dat in Actueel toentertijd diverse artikelen het licht hebben gezien over misdrijven waarvan de Bruinsma-organisatie werd verdacht, maar dat baat hem niet. In deze artikelen wordt de naam van die organisatie immers niet genoemd en nog minder die verdenking zelf.

4.12. Terecht heeft de rechtbank het niet erg geloofwaardig geacht dat de contacten van De Vries met Bruinsma niet tot journalistiek relevante wetenschap hebben geleid. De Vries heeft immers zelf op 24 december 1991 aan de hoofdredacteur van Het Parool geschreven dat hij twaalf tot vijftien ontmoetingen met Bruinsma heeft gehad en in het redactioneel van Actueel nr. 38 van 1991 schrijft hij dat dit "openhartige, gedenkwaardige gesprekken" waren als "de dominee" (Bruinsma) goed geluimd was. Nu De Vries naar eigen zeggen als beroepsmatige misdaadbeschrijver in Bruinsma geïnteresseerd was, had het nadere uitleg verdiend dat De Vries tijdens deze gesprekken niets noemenswaardig te weten is gekomen van deze - in De Vries' eigen woorden - "criminele geweldenaar".

4.13. Ten onrechte wordt in Middelburgs artikel echter mede gesteld dat ook na Bruinsma's dood dergelijke publicaties niet hebben plaatsgevonden. Maar nu de teneur van Middelburgs betoog is dat de contacten van De Vries met de Bruinsma-organisatie hem hebben weerhouden van publicaties over die organisatie, heeft deze onjuistheid een dubbel effect. Aan de ene kant had zij niet in het artikel mogen voorkomen; aan de andere kant versterkt dit verschil in publicitaire activiteit het betoog van Middelburg juist.

4.14. Ad 4.10 (b) Hetgeen de rechtbank dienaangaande overweegt in rechtsoverweging 10 van haar vonnis, wordt door de grieven niet wezen-

lijk aangetast en wordt door het hof overgenomen. Derhalve staat de juistheid van deze beschuldiging vast. Daaraan kan niet afdoen dat De Vries een kennis is van mr A. Moszkowicz en evenmin dat het ongebruikelijk is dat een politiefunctaris zich uitsprekt over de juistheid van een nog te verschijnen artikel. Ook de omstandigheid dat het hier een gebeurtenis betreft van drie jaren tevoren maakt het niet onrechtmatig er in deze context melding van te maken.

4.15. Ad 4.10 (c) Ook De Vries zelf acht het "niet uit te sluiten dat Bruinsma's organisatie juist De Vries heeft uitgekozen vanwege diens contacten met Bruinsma" en bevestigt daarmee de teneur van Middelburgs artikel, dat het leggen van contacten met criminele organisaties voor een journalist op den duur loont. Hij weerspreekt voorts niet Middelburgs stelling, dat de onderhavige publiciteit ook die organisatie goed uitkwam. Aldus ontstaat inderdaad een beeld van een wederzijds profijtelijke relatie dat in de onderhavige context gesignaleerd mag worden.

Daaraan doet niet af dat De Vries zowel ten opzichte van justitie als tegenover de Bruinsma-organisatie tevens zijn eigen koers is blijven varen. Middelburg beschrijft hem immers niet als willoos werktuig en evenmin - zoals vooroverwogen - als onderdeel van de Bruinsma-groepering. Dat nu juist (onder meer) De Vries werd "uitverkoren" over deze transactie te publiceren, kon Middelburg in redelijkheid zien als illustratie van zijn betoog.

4.16. De drie voorbeelden die in het artikel worden genoemd van de aantasting van De Vries' journalistieke onafhankelijkheid vinden dus voldoende steun in het toen beschikbare feitenmateriaal. De daarin geslopen onjuistheid is in dit verband nauwelijks van belang en kan niet tot onrechtmatigheid leiden van de publicatie in haar totaliteit.

4.17. Waar de beschuldigingen aan het adres van De Vries voorts moeilijk op andere wijze of in een andere vorm hadden kunnen worden gebracht, wilde het beoogde en op zichzelf respectabele doel (waarschuwung van het publiek) daarmee kunnen worden bereikt en aangezien zij niet nodeeloos grievend zijn geformuleerd, moet dan ook worden geoordeeld dat De Vries zich niet over publicatie van het artikel heeft te beklagen. De omstandigheid dat het hem niet tevoren is voorgelegd doet daaraan niet af. Onjuist is de ter toelichting van grief III geponeerde stelling dat voorinzage dient te worden gegeven "juist indien het gaat om aanlijgingen tegen een journalist".

4.18. Dit alles wordt niet anders doordat De Vries wordt aangeduid als Peter "Relaties" de Vries, nu hij zich zelf ook onder die naam aanduidde: "Mijn kracht ligt in de R van relaties. Weet u meteen waar die R in mijn naam vandaan komt". ('De Krant op Zondag', productie I bij akte overlegging producties van De Vries d.d. 25 maart 1992).

5. SLOTSOM

5.1. Grief II is in zoverre terecht voorgedragen, dat De Vries na de liquidatie van Bruinsma wel degelijk over hem en zijn organisatie heeft gepubliceerd. Dit leidt echter niet tot het oordeel dat publicatie van het onderhavige artikel onrechtmatig tegenover hem is. Alle overige grieven stuiten op het vooroverwogene af. Het beroepen vonnis dient daarom te worden bekrachtigd.

5.2. Als de in het ongelijk gestelde partij dient De Vries te worden veroordeeld in de kosten van het geding in hoger beroep.

6. BESLISSINGEN

Het hof:
bekrachtigt het vonnis waarvan beroep;
veroordeelt appellant in de kosten van dit hoger beroep, tot op heden aan de zijde van geïntimeerde begroot op f 1.325,-;

Dit arrest is gewezen door mrs. Rutten-Roos, Bakels en Spreij en in het openbaar uitgesproken op 15 juli 1993.